

**Державна установа «Інститут
громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва Національної
академії медичних наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р №1д/29

Робоча програма

Навчальної компоненти

**«Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних
чинників»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	222 Медицина
Освітньо-наукові програми:	«Гігієна та професійна патологія»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних чинників» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності 222 «Медицина» та відповідних нормативних документів.

Автор програми:

- Гозак Світлана Вікторівна – завідувачка лабораторії соціальних детермінант здоров'я дітей, доктор медичних наук
- Станкевич Тетяна Валеріївна – провідний науковий співробітник лабораторії соціальних детермінант здоров'я дітей, кандидат медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних чинників» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових кадрів. Курс забезпечує теоретичне та практичне підґрунтя для формування компетентностей, передбачених у профілі здобувача освітньо-наукового ступеня «доктор філософії». Вивчення дисципліни передбачає: набуття здатності аспірантами самостійно визначати рівень небезпеки для здоров'я дітей і підлітків чинників навколишнього середовища, епідемічних процесів, способу життя, соціальних чинників, комплексно оцінювати вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я; аналізувати соціальні явища; формування здатності до аналізу та синтезу отриманої інформації на основі логічних аргументів та перевірених результатів з наступною розробкою профілактичних заходів, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дітей і підлітків.

Робоча програма навчальної дисципліни «Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних чинників» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина» та відповідних нормативних документів.

Метою дисципліни є набуття аспірантами знань про сучасний стан проблем профілактичної медицини, зокрема гігієни дітей та підлітків.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками досліджень у галузі гігієни дітей і підлітків;
- сприяння формуванню цілісного погляду на значущість вікових особливостей, фізичного розвитку, психофункціонального стану дитячого організму при розробці та науковому обґрунтуванні профілактичних заходів, спрямованих на збереження та зміцнення їх здоров'я;
- набуття теоретичних знань та практичного досвіду у дослідженні соціальних чинників та визначенні їх впливу на формування здоров'я дітей та підлітків.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні - Критичний громадянський і науковий світогляд.

- Здатність формулювати наукові проблеми та генерувати ідеї з їх дослідженням і розв'язанням.
- Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з найрізноманітніших джерел.
- Здатність до організації та проведення авторських наукових досліджень, у т.ч. за державним замовленням.
- Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікаційні технології у науковій діяльності.

- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень до відома вітчизняної і зарубіжної наукової та експертної спільноти.
 - Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.
 - Ефективне використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації онлайн-наукових та професійних комунікацій.
 - Здатність до ефективного використання інтерактивних соціальних технологій навчання, комунікації та впливу.
 - Сформовані настанови на дотримання корпоративних правил, корпоративну й професійну причетність.
- Фахові** - Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів
- Здатність до лідерства, керування колективом
 - Дотримання етики, біоетики та академічної доброчесності

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Здатність формулювати і розв'язувати комплексні наукові та науково-прикладні питання у сфері гігієни та позиціонувати отримані результати своїх досліджень у світовому науковому просторі.

ПРН02. Здатність виявляти нові тенденції розвитку вітчизняної і світової науки (фахової галузі) і критично оцінювати їх потенціал.

ПРН03. Здійснювати планувати та здійснювати наукове дослідження у відповідності до сформульованих гіпотез, цілей і завдань згідно з принципами логіки наукового пізнання.

ПРН04. Планувати й ефективно проводити інформаційну роботу в рамках власного дослідження із використанням універсальних і спеціалізованих інформаційних ресурсів комерційних та відкритих джерел наукової інформації, застосовуючи наукометричні показники і відповідне програмне забезпечення.

ПРН05. Усно і письмово представляти результати власного дослідження українською та англійською мовами до уваги фахового наукового товариства.

ПРН06. Здатність готувати і власноруч редагувати наукові тексти різних жанрів та розміщувати їх у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

ПРН07. Навички участі в спільних з іншими суб'єктами освітньо-наукової діяльності наукових проєктах, а також у публічних наукових дискусіях, у т.ч. з обговорення теми власного наукового дослідження (українською та англійською мовами).

ПРН08. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи

ПРН10. Здатність працювати в якості гігієніста-практика в сфері превентивної медицини.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати** :

- загальні закономірності росту та вікові особливості розвитку дітей;

- складові соціальних детермінант здоров'я дітей;
- вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я дітей та підлітків (термінологія, методи, принципи профілактики);
- засади здорового способу життя та основи особистої гігієни дітей і підлітків
- основи чинного законодавства України щодо збереження здоров'я дітей і підлітків

Аспірант повинен **вміти**:

- аналізувати стан навколишнього середовища та вплив його факторів на здоров'я дітей;
- аналізувати соціальні детермінанти здоров'я дітей і підлітків;
- розробляти та обґрунтовувати профілактичні заходи в галузі гігієни дітей і підлітків
- організовувати моніторинг стану здоров'я дітей різного віку та детермінант здоров'я

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних чинників» базується на знаннях дисциплін «Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень в гігієні. Основи доказової медицини», «Гігієна та професійна патологія» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Гігієна дітей та підлітків, методи дослідження соціальних чинників» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Моніторинг стану здоров'я дітей і підлітків. Методи дослідження соціальних чинників.

Тема 1. Моніторинг стану здоров'я дітей і підлітків. Загальні закономірності росту та розвитку організму. Вікова періодизація та її значення. Вікові анатомо-фізіологічні особливості органів та систем організму дитини. Методи оцінки фізичного розвитку та функціонального стану організму дітей і підлітків. Методика оцінки індивідуальних адаптаційно-резервних можливостей дітей. Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Методи вивчення захворюваності, оцінка стану здоров'я дитячого колективу. Чинники навколишнього середовища і соціальні умови життя, що впливають на формування здоров'я дітей і підлітків. Соціально-гігієнічний моніторинг, його принципи та завдання.

Тема 2. Гігієнічна оцінка умов життєдіяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Гігієнічні вимоги до утримання території та будівлі закладу, облаштування та устаткування дошкільного навчального закладу. Гігієнічні

вимоги до мікроклімату приміщень дошкільного навчального закладу. Актуальність проблеми організації навчального процесу в ДНЗ. Концептуальні засади профілактично-оздоровчої роботи в умовах дошкільного закладу. Основні заходи з первинної та вторинної профілактики в умовах дошкільного навчального закладу. Гігієнічні вимоги до організації режиму дня в дошкільному закладі. Критерії рівня морфо-функціонального стану дітей у контексті готовності до шкільного навчання. Методика оцінки фізичної активності дітей старшого дошкільного віку. Гігієнічна оцінка фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах.

Тема 3. Гігієнічна оцінка умов життєдіяльності дітей у закладах загальної середньої освіти. Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що впливають на процеси формування здоров'я дітей і підлітків під час шкільного навчання. Система забезпечення життєдіяльності в закладах загальної середньої освіти: водопостачання, водовідведення та опалення; повітряно-тепловий режим; природне та штучне освітлення; шум та вібрація. Гігієнічні вимоги до кабінетів інформатики в закладах загальної середньої освіти. Вплив умов та організації навчального процесу на здоров'я дітей і підлітків. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, які зумовлені дією чинників навчального процесу. Принципи гігієнічного нормування умов життєдіяльності школярів. Поняття про режим дня. Гігієнічні принципи складання режиму дня дітей і підлітків. Гігієнічні вимоги до розкладу занять у школі та методика його оцінки. Гігієнічні вимоги до організації і методики проведення уроку. Основні профілактичні заходи з оптимізації умов навчального процесу та санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних закладах освіти. Фізіологічні основи, цілі та задачі фізичного виховання дітей та підлітків. Вплив фізичного виховання на фізичний розвиток і стан здоров'я дітей та підлітків. Нормування рухової активності дітей та підлітків, профілактика гіподинамії школярів. Основні види, форми та засоби фізичної культури. Основні задачі медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням у закладах освіти.

Змістовний модуль 2. Актуальні питання гігієни дітей і підлітків.

Тема 4. Гігієнічна оцінка організації харчування у дитячих колективах. Особливості обміну речовин в організмі дітей і підлітків, вікові особливості системи травлення. Значення та нормування в харчуванні дітей і підлітків білків, жирів, вуглеводів. Значення та нормування в харчуванні дітей і підлітків вітамінів. Значення та нормування в харчуванні дітей і підлітків мінеральних речовин. Особливості режиму харчування, які необхідно враховувати при організації раціонального харчування в дитячих дошкільних установах і школах. Основні вимоги до організації харчування у закладах освіти. Продукти та страви, які заборонено реалізовувати у закладах освіти. Основні принципи організації харчування дітей з особливими дієтичними потребами. Гігієнічні підходи до складання тижневого меню при організації харчування дітей в організованих колективах.

Тема 5. Гігієнічна оцінка улаштування, утримання і організація режиму діяльності дитячих оздоровчих закладів та закладів позашкільної діяльності дітей. Основні вимоги до організації роботи закладів, які надають послуги з комп'ютерної ігрової діяльності дітям. Основні принципи та напрями державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей. Основні елементи

кліматотерапії. Природно-кліматичні умови оздоровлення дітей. Режим дня та оздоровчо-профілактичні заходи в літніх дитячих оздоровчих закладах. Оцінка ефективності оздоровлення дітей в умовах дитячого оздоровчого табору.

Гігієнічна оцінка організації життєдіяльності дітей з особливими освітніми проблемами. Навчання дітей з особливими освітніми потребами як гігієнічна проблема. Особливості організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Поняття універсального дизайну, його значимість для системи громадського здоров'я. Принципи універсального дизайну, реалізація принципів універсального дизайну в сфері освіти. Види навчальних закладів для дітей із особливими освітніми проблемами, принципи побудови освітнього середовища та організації навчального процесу. Основні гігієнічні вимоги до організації навчання й виховання дітей з особливими освітніми проблемами.

Тема 6. Гігієнічні вимоги до предметів дитячого вжитку та побуту.

Методика гігієнічної оцінки предметів дитячого вжитку та побуту. Гігієнічна оцінка дитячих меблів. Гігієнічна оцінка пози дитини за партою. Значення формування візуального оточення дитини у зміцненні та збереженні їхнього здоров'я. Візуальне оточення сучасної дитини як гігієнічна проблема. «Шкільні хвороби» як гігієнічна проблема, заходи їх профілактики. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей. Електронні освітні ресурси як гігієнічна проблема. Методика гігієнічної оцінки іграшок, одягу, взуття. Загрози для здоров'я дітей від використання неякісної продукції. Гігієнічні вимоги до постільної, натільної білизни дітей різних вікових груп. Вимоги до шкільної форми. Гігієнічне значення відповідності взуття віковим особливостям. Вимоги до матеріалів та сировини, з яких виготовляють іграшки для дітей. Гігієнічні вимоги до конструкції, ваги та розмірів іграшок. Основні гігієнічні критерії при оцінці дитячих іграшок та ігор.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1					
Моніторинг стану здоров'я дітей і підлітків. Методи дослідження соціальних чинників.					
1	Тема 1. Моніторинг стану здоров'я дітей і підлітків. Соціально-гігієнічний моніторинг, його принципи та завдання.	10	2	2	6
2	Тема 2. Гігієнічна оцінка умов життєдіяльності дітей у дошкільних навчальних закладах.	10	2	2	6
3	Тема 3. Гігієнічна оцінка умов життєдіяльності дітей у закладах загальної середньої освіти. Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що	10	2	2	6

	впливають на процеси формування здоров'я дітей і підлітків під час шкільного навчання.				
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18
Змістовний модуль 2					
Актуальні питання гігієни дітей і підлітків.					
4	Тема 4. Гігієнічна оцінка організації харчування у дитячих колективах.	10	2	2	6
5	Тема 5. Гігієнічна оцінка улаштування, утримання і організація режиму діяльності дитячих оздоровчих закладів та закладів позашкільної діяльності дітей.	10	2	2	6
6	Тема 6. Гігієнічні вимоги до предметів дитячого вжитку та побуту	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми семінарів/практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Чинники навколишнього середовища і соціальні умови життя, що впливають на формування здоров'я дітей і підлітків.	2
2	Концептуальні засади профілактично-оздоровчої роботи в умовах дошкільного закладу. Основні заходи з первинної та вторинної профілактики в умовах дошкільного навчального закладу.	2
3	Вплив умов та організації навчального процесу на здоров'я дітей і підлітків. Принципи гігієнічного нормування умов життєдіяльності школярів.	2
4	Основні вимоги до організації харчування у закладах освіти.	2
5	Гігієнічна оцінка організації життєдіяльності дітей з особливими освітніми проблемами. Навчання дітей з особливими освітніми потребами як гігієнічна проблема.	2
6	Методика гігієнічної оцінки предметів дитячого вжитку та побуту. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей. Електронні освітні ресурси як гігієнічна проблема.	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні закономірності росту та розвитку організму. Вікова періодизація та її значення. Вікові анатомо-фізіологічні особливості органів та систем організму дитини.	3
2	Методи оцінки фізичного розвитку та функціонального стану організму дітей і підлітків. Методика оцінки індивідуальних адаптаційно-резервних можливостей дітей.	3
3	Гігієнічні вимоги до утримання території та будівлі закладу, облаштування та устаткування дошкільного навчального закладу. Гігієнічні вимоги до мікроклімату приміщень дошкільного навчального закладу. Актуальність проблеми організації навчального процесу в ДНЗ.	3
4	Гігієнічні вимоги до організації режиму дня в дошкільному закладі. Критерії рівня морфо-функціонального стану дітей у контексті готовності до шкільного навчання. Методика оцінки фізичної активності дітей старшого дошкільного віку	3
5	Система забезпечення життєдіяльності в закладах загальної середньої освіти: водопостачання, водовідведення та опалення; повітряно-тепловий режим; природне та штучне освітлення; шум та вібрація. Гігієнічні вимоги до кабінетів інформатики в закладах загальної середньої освіти.	3
6	Гігієнічні принципи складання режиму дня дітей і підлітків. Основні профілактичні заходи з оптимізації умов навчального процесу та санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних закладах освіти. Вплив фізичного виховання на фізичний розвиток і стан здоров'я дітей та підлітків. Основні задачі медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням у закладах освіти.	3
7	Особливості обміну речовин в організмі дітей і підлітків, вікові особливості системи травлення. Значення та нормування в харчуванні дітей і підлітків білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та мінеральних речовин.	3
8	Особливості режиму харчування, які необхідно враховувати при організації раціонального харчування в	3

	дитячих дошкільних установах і школах. Продукти та страви, які заборонено реалізовувати у закладах освіти. Основні принципи організації харчування дітей з особливими дієтичними потребами.	
9	Основні вимоги до організації роботи закладів, які надають послуги з комп'ютерної ігрової діяльності дітям. Основні принципи та напрями державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей. Оцінка ефективності оздоровлення дітей в умовах дитячого оздоровчого табору.	3
10	Особливості організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Принципи універсального дизайну, реалізація принципів універсального дизайну в сфері освіти. Основні гігієнічні вимоги до організації навчання й виховання дітей з особливими освітніми проблемами.	3
11	Гігієнічні вимоги до постільної, натільної білизни дітей різних вікових груп. Вимоги до шкільної форми. Гігієнічне значення відповідності взуття віковим особливостям.	3
12	Вимоги до матеріалів та сировини, з яких виготовляють іграшки для дітей. Гігієнічні вимоги до конструкції, ваги та розмірів іграшок. Основні гігієнічні критерії при оцінці дитячих іграшок та ігор.	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме "5", і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 100 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 100$$

Традиційна оцінка «2», в будь якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА. Підсумкова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./E тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання освітньо-наукових програм на підставі суми балів за обидва модулі за шкалою ECTS у вигляді «**зараховано**» чи «**незараховано**» відповідно до таблиці.

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C	задовільно	
66-74	D		
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю	Не зараховано з можливістю

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури./ В.І. Антонік, І. П. Антонік, В. Є. Андріанов - Центр учбової літератури. 2020. - 336с.
2. Наукові основи комплексної гігієнічної оцінки якості життя та адаптаційних можливостей сучасної учнівської і студентської молоді / О.В. Тимощук, Н.С. Полька, І.В. Сергета. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. - 272 с.
3. Гребняк М.П. Профілактична медицина дітей і підлітків. Днепропетровск; Пороги, 2013. – 388 с.
4. Бердник О.В., Полька Н.С., Добрянська О.В. та ін. Дитяче населення крізь призму громадського здоров'я : монографія. К. : НВЦ «Медінформ», 2020. 200 с.
5. Основи харчування: підручник / М.І. Кручаниця, І.С. Миронюк, Н.В. Розумикова, В.В. Кручаниця, В.В. Брич, В.П. Кіш. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. 252 с.
6. Вікова фізіологія, валеологія, шкільна гігієна і безпека життєдіяльності: навч. Посіб /О.А.Палієнко, Т.Ю.Єрїчева – Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.): Домбровская Я.М., 2019. – 220с.
7. Оцінка адаптаційно-резервних можливостей дітей шкільного віку в скринінгових дослідженнях: методичні рекомендації (10.13/101.13) / Н.С. Полька, С.В. Гозак, О.Т. Єлізарова, Т.В. Станкевич. – К, 2013. -21 с.
8. Система профілактично-оздоровчих заходів з підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: методичні рекомендації (62.13/154.13) / Н.С.Полька, І.М. Калініченко, С.В. Гозак, Т.В. Станкевич. – К, 2013. – 70с.

9. Методики гігієнічної оцінки організації навчального процесу у загальноосвітніх навчальних закладах : методичні рекомендації (99.15/403.15) / Полька Н.С., Гозак С.В., Єлізарова О.Т. та ін. – К., 2015. - 38с.
10. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, схвалена Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
12. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів, затв. Наказом МОЗ України від 24.03.2016 № 234, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2016 р. за № 563/28693.
13. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 року № 2205, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394.
14. Державні санітарні норми і правила влаштування, утримання, обладнання та організації роботи закладів, які надають послуги з комп'ютерної ігрової діяльності дітям, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України 15.12.2009 N 947, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 27 січня 2010 р. за N 93/17388.
15. ДСанПіН 5.5.5.23-99 "Улаштування, утримання і організація режиму діяльності дитячих оздоровчих закладів", затв. постановою Головного державного санітарного лікаря України від 26 квітня 1999 р. N 23.
16. ДСанПіН 2.3-178-2012 «Державні санітарні норми і правила влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок», затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України 07.02.2012 № 89, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 23 лютого 2012 р. за № 284/20597.
17. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів» затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України 20.02.2013 № 144, Зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. за № 410/22942.
18. ДСанПіН 5.5.6-138-2007 "Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей", затв. Наказом МОЗ України від 18.01.2007 N 13, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 30 січня 2007 р. за N 77/13344.
19. ДСанПіН 5.5.6.012-98 «Державні санітарні правила і норми безпеки іграшок та ігор для здоров'я дітей», затв. постановою Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.1998р. №12

20. ДСанПіН 3.3-182-2012 «Матеріали та вироби текстильні, шкіряні і хутрові. Основні гігієнічні вимоги», затв. Наказом МОЗ України №1138 від 29.12.2012р. зареєстрованим у Міністерстві юстиції 09.01.2013р. за №86/22618.
21. Положення про медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України 20.07.2009 N 518/674, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2009 р. за N 772/16788.

Допоміжна:

1. Гігієна та екологія: підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; заг.ред. В.Г. Бардова. - Вінниця : Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна дітей та підлітків: Підручник / За ред. член-кор. НАПН України, д-ра мед. наук, проф. В.І. Берзіня. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2014. – 304 с.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. 1.1. Даценко, Р.Д. Габович. Підручник, 2 видання. - Київ: «Здоров'я», 2004. - 792 с.
4. Основи шкільної гігієни і валеології. Теорія, практикум, тести: Навчальний посібник / за редакцією П.Д.Плахтія. – Кам'янець- Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. – 332с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту» від 2001 р., № 49.
6. Закон України «Про охорону дитинства» із змінами і доповненнями.
7. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 24.12.1993 № 3808-12.
8. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 6 вересня 2022 року № 2573-ІХ.
9. Постанова Кабінету Міністрів від 14.06.2002 № 826 "Про затвердження порядку медичного обслуговування дітей у дошкільних навчальних закладах".
10. Основи шкільної гігієни і валеології. Теорія, практикум, тести: Навчальний посібник / за редакцією П.Д.Плахтія. – Кам'янець- Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. – 332с.

Інформаційні ресурси

- Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/>
- Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
- Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
- Центр громадського здоров'я МОЗ України <http://www.phc.org.ua/>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations www.fao.org/biosecurity/

- Центр контролю та профілактики захворювань www.cdc.gov
- Національна служба здоров'я України <https://nszu.gov.ua/>
- Науковий журнал з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки «Довкілля та здоров'я». URL: <http://www.dovkil-zdorov.kiev.ua/Publ/dovkil.nsf/all/arhiv?opendocument>.
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». URL: <http://www.health.gov.ua>
- Збірник наукових праць з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки ГІГІЕНА НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ. URL: <http://www.hygiene-journal.org.ua/>
- Н
- Національна медична бібліотека України - <http://www.library.gov.ua/> ;
- База даних наукових статей Pubmed - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier - <https://www.sciencedirect.com/>

о
н
а
л
ь
н
а

б
і
б
л
і
о
т
е
к
а

у
к
р
а
ї
н
и

і
м
.

в
.
і
.